

ZAMONAVIY PEDAGOGIKA ILM-FANNI RIVOJLANTIRISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING MUHIM MASALALARI

Bekbosinova Laylo Xayrullo qizi

Nukus davlat pedagogika instituti

Boshlangich ta'lim fakulteti 2 kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada pedagogika va psixologiya sohalarining ta'lim, ilm-fanni rivojlantirishda ushbu sohalarining tutgan o'рни, o'ziga xos jihatlari, yo'nalishlari, amalga oshirilgan va kelajakda mo'ljallangan rejalar xususida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Pedagogika va psixologiya, axloq mezonlari, komponentlar, xulq-atvorlar, ta'limtarbiya, dolzarb masala, odamiylik sifatлари, xalq manfaatlari, psixologik holat.*

Ta'lim yosh avlodni mustaqil hayotga tayyorlashning asosiy komponentlaridan biridir. O'smir yoshdagi o'quvchilarning shaxsi va ularning kamoloti muammosi taraqqiy etayotgan va o'z taraqqiyotida yuksak cho'qqiga intilayotgan jamiyat uchun dolzarb masaladir.

Har bir o'quv fanining o'rganilishi, ta'lim samarasi yuksak bo'lishi, bolalar erkin fikrlashni o'rganishi - naqadar dolzarb ekanligi hech kimda shubha uyg'otmaydi. Erkin fikrlay oladigan kishigina jamiyatda o'z mavqeini to'la idrok qila oladi.

Pedagogika va psixologiya har bir o'smir shaxsning hayotning barcha jabhalarida o'zini erkin sezish va fikrlarini to'la-to'kis bayon etishiga o'rgatuvchi usul sifatida xizmat qiladi. Har bir yosh davrning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tarbiyaviy ta'sir o'tkazish bolada o'z vaqtida o'zini anglashni vujudga keltiradi. Bolada o'zini anglash tuyg'usi qancha erta uyg'onsa, shaxsiy nuqtai nazar, o'z huquqini his etish, o'zining aqliy va jismoniy imkoniyatlarini baholash shunchalik tez paydo bo'ladi. "Bizni hamisha o'ylantirib keladigan yana bir muhim masala - bu yoshlarimizning odobxloqi, yurish-turishi, bir so'z bilan aytganda, dunyoqarashi bilan bog'liq.

Bugun zamon shiddat bilan o'zgaryapti. Bu o'zgarishlarni hammadan ham ko'proq his etadigan kim - yoshlar. Mayli, yoshlar o'z davrining talablari bilan uyg'un bo'lsin. Lekin ayni paytda o'zligini ham unutmasin. Biz kimmiz, qanday ulug' zotlarning avlodimiz, degan da'vat ularning qalbida doimo aks-sado berib, o'zligiga sodiq qolishga undab tursin. Bunga nimaning hisobidan erishamiz? Tarbiya, ta'lim va faqat shular hisobidan", deya ta'kidladi Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev.

Zero biz yoshlarimizni har tomonlama barkamol,erkin,ijodkor,mustaqil fikr egasi etibtarbiyalashni o'z vazifamiz deb bilamiz. O'quvchilar odatda hayotdan va badiiy adabiyotdan olingan aniq misollar bilan to'liq hikoyalarni qiziqib tinglaydilar. Ularga axloq mezonlari, tarix qoidalari, Vatanimizning tabiiy boyliklari, ajoyib, mehnatkash kishilari, tarix, adabiyot, san'at haqida hikoya qilib berish mumkin. Badiiy adabiyot, radio, televidenie, gazeta va jurnallardagi maqolalar ham qimmatli material bo'ladi. Suhbat ham, hikoya ham o'quvchilarning yoshiga mos mavzularda, ular tushunadigan so'zlar orqali o'zbek tilida

o'tkazilishi kerak. Eng yaxshisi, suhbat va hikoya mavzusini o'quvchilarning o'zlari tanlasin, bunda suhbatning zavqi-shundan ta'minlanadi, o'quvchilar mavzuga befarq qaramaydilar.

Zamonaviy ta'lim tizimi faqat akademik bilimlarni egallash emas, balki shaxsning ijtimoiy va emotsional rivojlanishini ta'minlashga ham qaratilgan.

Bugungi kunda ta'lim-tarbiya jarayonining muvaffaqiyati o'quvchilarning psixologik, ijtimoiy va madaniy holatiga bevosita bog'liq. Bu jarayonda pedagogika va psixologiyaning o'zaro integratsiyasi hamda har ikki sohaning zamonaviy talablarga mos ravishda amalga oshirilishi ta'limning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Shu boisdan, zamonaviy ta'limning psixologik-pedagogik muammolarini o'rganishda ijtimoiy xizmatlar markazlari, ularning faoliyati va psixologlar tomonidan taqdim etilgan qo'llab-quvvatlash xizmatlari katta ahamiyat kasb etmoqda.

Zamonaviy ta'lim va ijtimoiy xizmatlar Inson huquqlari, ijtimoiy tenglik va ta'lim sohasidagi zamonaviy talablar ta'lim tizimini shu yo'nalishlarga moslashtirishni taqozo qiladi. Ijtimoiy xizmatlar, xususan, ta'limga oid psixologiya, jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Yangishakldagi ta'lim va tarbiya jarayoni ijtimoiy, pedagogik va psixologik jihatdan yoshlarning shaxsiy xususiyatlarini e'tiborga olgan holda amalga oshiriladi. Bu o'rganish jarayonining muhim elementlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonida psixologik qo'llab-quvvatlashning ahamiyati shundaki, bu xizmatlar o'quvchilarga turli stress holatlaridan chiqishga, o'zlarini izohlashga va ijtimoiy masalalarni hal qilishda yordam berishga qaratilgan.

Jamiyat va ta'lim orasidagi psixologik ishlarning integratsiyasi ta'limni ijtimoiy maqsadlarga muvofiq ravishda tashkil qilishga yordam beradi. Psixologik-pedagogik muammolar va ularni hal qilish yo'llari Zamonaviy ta'limda psixologik yordamni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun pedagogika va psixologiya sohasidagi asosiy konsepsiyalar va nazariy jihatlar asosida ish ko'rish lozim. Masalan, Vigotskiyning ijtimoiy muqaddimiy rivojlanish nazariyasi ta'lim jarayonida ijtimoiy va psixologik faoliyatni ishga solishga yo'naltirilgan.

Vigotskiy ta'lim jarayonida o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini mahalliy va umumiy ijtimoiy hamkorlikka asoslab, ularning ijtimoiy empatiyasini shakllantirishga alohida e'tibor qaratadi (Vygotsky, 1978). Psixologlar zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning psixoemotsional holatini turli usullar orqali baholashadi va ularga individual psixologik yordam ko'rsatadilar. Shuningdek, pedagoglar bilan hamkorlikda psixoterapevtik ishlarni olib borish, stressga qarshi mashqlar va har xil psixodiagnostika usullari orqali muammolarni hal qilishga yordam beradilar.

Psixologik xizmatlarning ta'limdagi ahamiyati Psixologik xizmatlar ta'lim jarayonining samarali bo'lishiga ko'maklashadi. Bular orasida quyidagilarni alohida ta'kidlash mumkin:

Ijtimoiy adaptatsiya – Psixologik xizmatlar, o'quvchilarning jamiyatdagi rolini tushunishi va o'z joyini topishida yordam beradi. Shaxsni shakllantirishda ijtimoiy ko'nikmalar, empatiya va ijtimoiy munosabatlar muhim ahamiyatga ega.

Ruxiy barqarorlik – Zamonaviy ta’limdagi psixologik qo’llabquvvatlash o’quvchilarning emotsional, psixoemotsional holatlarini nazorat qilish va ularni to’g’ri yo’nalishda rivojlantirishga qaratilgan. Bunda psixologlar o’quvchilarni stress va ruhiy zo’riqishdan qutqarish uchun turli psixoterapevtik metodlardan foydalanadilar.

Inklyuziv ta’lim – Psixologik xizmatlar inklyuziv ta’limda ham muhim rol o’ynaydi. O’quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, ularga maxsus psixoterapevtik yordam ko’rsatish ta’limni barcha uchun teng qilib amalga oshirishda muhimdir. Psixologning ta’limdagi asosiy vazifalari Zamonaviy ta’limda psixologning roli hamda vazifalari orqali ijtimoiy va psixoemotsional rivojlanishga yo’naltirilgan strategiyalar ishlab chiqiladi. Psixologning asosiy vazifalari quyidagilar: Shaxsga yo’naltirilgan yordam: Har bir o’quvchiga individual yondashish, uning ruhiy holatini aniqlash va turli muammolarni hal qilish uchun psixologik yordam ko’rsatish.

Emotsional yordam: Ularning emotsional holatini tekshirish va stressni kamaytirish bo’yicha tadbirlar tashkil qilish. Ijtimoiy ko’nikmalarni rivojlantirish: O’quvchilarning ijtimoiy, empatiya va jamoada ishlash ko’nikmalarini shakllantirish. Xulosa Zamonaviy ta’lim-tarbiya jarayonining psixologik-pedagogik masalalari jamiyatning ijtimoiy talablari va ta’lim sohasidagi yangi tendensiyalarga mos ravishda shakllanmoqda.

Psixologik xizmatlar ta’lim jarayonidagi o’quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini qo’llab-quvvatlash, ularning ijtimoiy adaptatsiyasini ta’minlash va ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishga yordam beradi. Zamonaviy psixologlar ta’lim tizimida turli muammolarni hal qilishga va ta’lim jarayonini ijtimoiy va psixologik jihatdan boyitishga xizmat qilmoqdalar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Vigotskiy, L. S. (1978). Jamiyatda aqliy faoliyatning rivojlanishi. Garvard universiteti nashri.
- 2.Bruner, Dj. (1996). Ta’limning madaniyati. Garvard universiteti nashri.
- 3.Piaje, J. (2002). Psixologiya va pedagogika. Beysik Buks nashri.
- 4.Sharan, D. (2012). Ta’limda psixologik prinsiplar: Integrativ yondashuv. Kembrij universiteti nashri.